

Prosinec 2020

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

O vývoji kriminality a trestní politiky v roce 2019 lze úhrnně konstatovat, že znamenal pokračování dosavadních střednědobých trendů, a to i přes mírný vzestup evidované kriminality, který v počtu evidovaných trestných činů činil 3,5 %, v počtu stíhaných a vyšetřovaných osob 1,5 %. Ve struktuře kriminality nadále dominuje majetková trestná činnost. Podíl recidivistů na počtu spáchaných trestných činů se proti roku 2018 významněji nezměnil, stejně jako podíl žen starších 18 let. Podíl cizinců na spáchané trestné činnosti je rovněž relativně setrvalý, k podstatným změnám nedochází dle expertů ani pokud jde o aktivity organizovaného zločinu.

Statistické údaje, ale i oslovení experti se ovšem shodují, že pokračuje vzestup trestné činnosti páchané v tzv. kyberprostoru, což jednoznačně potvrzují i poznatky ze zahraničí. Tento posun se promítá do všech forem kriminality, od majetkové, přes hospodářskou až po mravnostní, od kriminality „prosté“ po kriminalitu organizovanou.

Relativní stabilizaci trendů vývoje kriminality můžeme považovat za odraz stabilizace sociální a ekonomické situace České republiky v roce 2019 (a v předchozích letech).

Tyto trendy ovšem mohou být v roce 2020 překryty aktuálními problémy, které se mohou ve vývoji kriminality objevit v důsledku pandemie koronaviru, která znamenala podstatný sociální a ekonomický dopad.

V růstu stabilně pokračuje mravnostní kriminalita (ačkoli ta představuje pouze 1 % spáchané trestné činnosti), kdy je zjišťováno páčání tohoto typu trestné činnosti prostřednictvím sociálních sítí. Souvisí to i s celkovým nárůstem trestné činnosti v kyberprostoru. Počítačová kriminalita v předešlých letech signifikantně stoupala, naposledy dokonce takřka o čtvrtinu (23,5 %).

Zjištěnou trestnou činností byly v roce 2019 způsobeny škody přes 24 mld. Kč, je to o šest a čtvrt miliardy korun více než v roce předchozím.

V roce 2019 došlo po dlouhodobém trendu poklesu v počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených fyzických osob v systému trestní justice k jejich nárůstu.

Česká republika stále zůstává v evropském srovnání na předních místech v počtu vězňených osob na 100 000 obyvatel. Stále aktuální je tedy diskuse o možnostech zlepšení této situace, jako jsou např. dekriminalizace trestného činu zanedbání povinné výživy, změny v přístupu postihu recidivy či změny právní úpravy v souvislosti s problémem kumulovaných trestů.

DALŠÍ ZJIŠTĚNÍ

Pokud jde o mladistvé, po mírném nárůstu počtů stíhaných a obžalovaných mladistvých v předchozím roce lze v roce 2019 zaznamenat malý pokles. V případě odsouzených mladistvých pokračuje nepatrný nárůst jejich počtů. To platí i v přepočtu na příslušný počet obyvatel v mladistvém věku. Po určitém vychýlení v roce 2018 se podíl odklonů s restorativními prvky uplatňovanými vůči mladistvým opět dostává na stabilizovanou úroveň, nicméně stále nedosahuje úrovně roku 2009 a zejména pak před rokem 2009. Struktura sankcí ukládaných mladistvým soudy se vzhledem k předchozímu roku téměř nezměnila.

V roce 2019 byl podíl objasněných skutků spáchaných osobami 65- a víceletými na celku objasněných skutků nízký. Právě tak byl u celkové kriminality nízký podíl stíhaných osob, které překročily věkovou hranici 65 let, mezi všemi za trestnou činnost stíhanými osobami.

Pracovníci vrcholných orgánů justice se do značné míry shodují v pocítování absence koncepční trestní politiky, potřebě přípravy nového trestního řádu, přehodnocení způsobu ukládání a výkonu trestů a potřebě řešit nové jevy související s nárůstem a přesunem kriminality do kyberprostoru.

V rámci agendy Probační a mediační služby se dlouhodobě projevují dva významné trendy. Prvním je mírný ústup přírůstku kontroly trestu obecně prospěšných prací způsobený propadem v roce 2010 a trvalým snižováním počtu těchto uložených trestů. Druhým trendem je pak pozvolný růst ukládání dohledu probačního úředníka, který se výrazně projevuje na růstu průměrné zátěže pracovníků Probační a mediační služby.

Opakované výzkumy názorů veřejnosti na kriminalitu a její prevenci ukazují, že v posledních letech došlo ve vnímání bezpečnostní situace v České republice k několika pozitivním posunům. Občané hodnotí bezpečnostní situaci více optimisticky, ve srovnání s předchozím šetřením registrujeme pokles pocitu ohrožení u většiny kriminálních činů. Zlepšilo se hodnocení práce policistů a lidé jsou více připraveni poskytnout svědectví k případnému trestnému činu.

ÚDAJE O VÝZKUMU

Výzkum byl realizován v roce 2020

Ke zpracování dat byly využity zejména statistiky a expertizy.

Na studii se kromě pracovníků IKSP podíleli také externí spolupracovníci z řad MV ČR, Policie ČR a PMS.

Jako experti byli osloveni pracovníci specializovaných útvarů Policie ČR a pracovníci vrcholových orgánů justice

TEORETICKÝ RÁMEC VÝZKUMU

Publikace vychází z existujících statistických údajů z databází resortů spravedlnosti a vnitra, včetně tzv. nestandardních, zpracovávaných na žádost IKSP. Dále využívá informace z výročních dokumentů Nejvyššího státního zastupitelství a vlády ČR a také údaje Českého statistického úřadu.

Faktografická část výzkumu zahrnuje vybrané údaje ze statistik justičních (soudy, státní zastupitelství), policejních a vězeňských, dále data ze statistik Probační a mediační služby, údaje k prevenci kriminality, kde je zdrojem Ministerstvo vnitra ČR, údaje k trestné činnosti cizinců a migraci (zdroj Policie ČR). Využity jsou také vybrané údaje z výzkumu názorů občanů na prevenci kriminality a další otázky, opakovaně realizovaného ve spolupráci Ministerstva vnitra ČR a IKSP a údaje, zjišťované ve výzkumech Centra pro výzkum veřejného mínění.

Dalším zdrojem k analýze jsou kromě uvedených dat rovněž poznatky získané z vlastních výzkumů a studií IKSP, z odborné literatury a z expertních vyjádření oslovených odborníků z řad Policie ČR a také z řad justice.

Kromě soustředění a zpracování dostupných dat ke stavu a vývoji kriminality a trestní politiky obsahuje analýza komentáře k vývojovým trendům spolu s nárysem možných faktorů, které tyto vývojové trendy ovlivňují.

Celý výzkum je k dispozici [zde](#).